

УДК 372.881

КОНТРОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ УСНОЇ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ МЕТОДОМ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСКУСІЇ

Попова О.В.

Інститут філології

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

У статті обґрунтовано доцільність застосування методу дискусії як ефективного засобу підсумкового контролю на уроках української мови. Розроблено та експериментально підтверджено контрольну стратегію із застосуванням методу дискусії, яку впроваджено в навчальний процес старшої школи академічного типу. Запропоновано до обговорення питання використання методу дискусії на етапі підсумкового контролю в українській шкільній практиці.

Ключові слова: метод дискусії, підсумковий контроль, комунікативно-стратегічна компетентність, співучасть учня в навчанні.

Постановка проблеми. Європейський принцип сучасної освіти молоді в Україні останніми роками нарешті почав системно і систематично втілюватися: це принцип усебічного розвитку особистості учня, студента, яка перебуває у центрі уваги педагога, шкільного психолога, викладача вищої школи. Пізнавальна діяльність учня повинна стати провідною у школі та виші, щоб в освітній парадигмі України учень виконав свою активну і творчу навчальну місію як «співучасник» процесів освіти. Саме за цим принципом побудовано системи освіти в країнах Заходу, що є лідерами навчальних методів і технологій (“Gente hoy” N.S. Baulenas, E.M. Peris – Difusión, 2014, “Embarque” M. Alonso, R. Prieto – Edelsa, 2016, Philip Kerr & Ceri Jones “Straightforward”) [30, 31, 32].

У навчанні української мови помітні прогресивні тенденції. Їх розвивають С. Караман – у навчанні української мови академічного рівня [9], О. Любашенко – в обґрунтуванні ефективних лінгводидактичних стратегій [17], М. Пентилюк – у підготовці вчителів-філологів. Однак саме застосування різних методів формування в учнів комунікативно-стратегічної компетентності з української мови не втрачає своєї актуальності [23]. Адже науковий пошук часто випереджає шкільну практику. Сьогодні процес навчання старшокласників основної школи з української мови орієнтований на використання методів повторення, вправлення і закритого тестування більше, ніж на методи дискусії, обговорення навчальних тем, спілкування в ході засвоєння мовного матеріалу. Вчителі української мови традиційно обирають рамки підручника, замість активізації співучасті учня в засвоєнні шкільної програми. На нашу думку, слово “участь” учня вчителі часто лише декларують, але реальної “співучасті” учня на основі аналізу навчального матеріалу та критичного мислення насправді не відбувається.

З іншого боку, методики навчання української мови в середній школі – це динамічні системи, в яких реалізуються не тільки новації в навчанні, запропановані вітчизняними дослідниками, а й новітні методи іноземних дослідників, що можуть бути використані в навчанні рідної мови. О. М. Леонтьєв [15] свого часу розробив для таких новацій діяльнісний підхід, який дав змогу сьогодні реформувати систему навчання мови на основі активної навчально-пізнавальної діяль-

ності учня, слідуючи провідним тенденціям лінгводидактики у країнах Європи і світу.

З позицій діяльнісного підходу проаналізоване поняття мовленнєвої компетентності учнів у цій статті. Мовленнєва компетентність як дидактичне поняття використовується в українській науці досить стабільно, зокрема в працях російського вченого Ю. Караулова [10] і в дослідженнях українських педагогів С. Карамана [9], З. Бакум [3]. Головною метою навчання мови старшокласників ці методисти вважають формування комунікативної компетентності, соціальних навичок, світоглядних переконань, моральноетичних якостей особистості, критичного мислення. С. Караман виділяє чотири типи компетенції: мовну, мовленнєву, соціокультурну й функціонально-комунікативну [9]. На переконання дослідника, мовна компетенція визначається загальноприйнятими орфоепічними, лексичними, словотворчими, граматичними, стилістичними нормами; мовленнєва – чотирма видами мовленнєвої діяльності: аудіюванням, говорінням, читанням, письмом; соціокультурна – рівнем знань національної культури; функціонально-комунікативна – умінням використовувати мовні засоби в межах функціональних стилів. З. Бакум пропонує розрізняти мовну, мовленнєву та комунікативну компетентності [3, с. 193] і відзначає таку особливість комунікативної компетентності, як оволодіння учнями спеціальними мовленнєвими знаннями. На думку дослідниці, першорядне місце в структурі комунікативної компетентності посідають комунікативні вміння та навички: уміння обрати необхідні мовлені засоби, форми, способи вираження думки залежно від умов комунікативного акту. З. Бакум розглядає комунікативну компетентність учнів як уміння спілкуватися для обміну інформацією, яка впливає на їхній духовний розвиток [3, с. 197].

Отже, такі важливі цілі, як формування української комунікативної компетентності в середній школі і повноцінна реалізація діяльнісного підходу, потребують особливих методів навчання, які б відповідали європейським тенденціям в освіті і задовольняли запит українського школяра у спілкуванні рідною мовою для розвитку критичного мислення, обміну думками, враженнями, громадянськими поглядами зі співрозмовником. Такими ж, очевидно, повинні бути і методи контролю набутої мовленнєвої компетентності

учнів. **Проблема** визначення цих методів, експериментального доведення їхньої ефективності, впровадження їх у процес навчання української мови в середній школі вимагає дослідницької уваги і є **актуальною** в сьогоденні. Одним з таких методів, з нашого погляду, є навчальна дискусія, обґрунтована і застосована для контролю розвитку української усної компетентності на уроках української мови в середній школі. Як галузь методики вона до сьогодні є системно **не дослідженою** і не представленою для широкого обговорення в наукових колах. Хоча констатуємо спроби дослідження окремих питань, пов'язаних із означеною проблемою, які було зроблено здебільшого в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У лінгводидактиці по-різному визначаються методи навчання. Так, В. Онищук вважає, що методи навчання становлять систему взаємопов'язаних видів діяльності вчителя й учнів і прийомів викладання й учіння, а кожний прийом – систему дій та операцій учителя й учнів, які визначаються раціональною послідовністю і цілеспрямованістю [21, 22]. На думку І. Олійника, методи навчання – це об'єднана в одне ціле діяльність учителя й учнів, спрямована на засвоєння мовних знань, умінь і навичок, на організацію пізнавальної діяльності учнів [20]. У сучасній лінгводидактиці зарубіжній, так і вітчизняній, не існує єдиної точки зору щодо наукового поняття дискусії. Дотримуючись наукових позицій психологів і дидактів М. Кларіна [11], Л. Яворовської [29], Г. Філоненко [29], дискусію вважають формою організації навчання, наголошуючи на її особливостях, які пов'язані з додатковими вимогами до організації уроку взагалі (розміщення учнів у класі, утворення учнівських груп). Інші вчені такі, як Б. Лихачов [16], Ю. Бабанський [2], С. Смирнов [28], розглядають дискусію як метод навчання і відносять його до різних груп. Польський учений В. Оконь [19], класифікуючи методи за їхньою дидактичною метою, відносить дискусію до групи методів засвоєння знань. С. М. Муравська [18] зазначає, що у процесі дискусії відбувається розвиток індивідуальності кожного учасника мовленнєвої ситуації, підвищується активна розумова діяльність, знижується стан тривожності в сором'язливих студентів. Щоправда, всі задані вчені зазначають, що дискусію не бажано використовувати на початковому етапі вивчення мови. Студенти або учні повинні мати певний обсяг знань, умінь та навичок для того, аби здійснювати «співучасть» у формуванні власної мовленнєвої компетентності.

Відомий педагог С. Смирнов розглядає дискусію серед методів розвитку психічних функцій, особистісних якостей та творчих здібностей учнів [28]. Дослідниця О. Савченко обґрунтовує положення про те, що дискусія передбачає обов'язкову «спілкувальномовленнєву» діяльність учнів, проте вводить її до групи словесних методів навчання [27]. Їхні твердження ми вважаємо такими, що потребують уточнення або наукового опонування.

Дослідники О. Гвоздяк та К. Долгош вважають, що для підвищення ефективності процесу навчання необхідна наявність трьох компонентів спілкування, а саме: комунікативний (переда-

вання та збереження вербальної і невербальної інформації), інтерактивний (організація взаємодії в спільній діяльності) та перцептивний (сприйняття та розуміння людини людиною) [6]. У наукових працях різних авторів (В. Белянін [4], О. Леонтєв [14]), звернено увагу на психолінгвістичну основу і процеси мовлення, що дає змогу вчителю організувати навчання української мови як процес виховання мовної особистості.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблеми визначення змісту поняття «дискусія» як лінгводидактичного терміна, розроблення, дослідження умов застосування методу дискусії в українській школі, аналіз процесу формування комунікативно-стратегічної компетентності з української мови учня-старшокласника методом дискусії є цікавими для дослідника і важливими для розвитку української освіти. Разом з тим, навчальна дискусія, що є предметом нашого дослідження, може бути методом контролю навчання української мови на різних етапах. При цьому вона дає змогу простежити розвиток комунікативно-стратегічної компетентності учня. Щоправда, сьогодні в Україні навчальну дискусію можна називати «альтернативною» формою контролю мовленнєвих умінь, поряд із популярними тестами чи письмовими роботами.

Альтернативні форми контролю на уроках рідної мови є предметом полеміки та зацікавлення значної кількості дослідників та методистів. Питаннями контролю навчання української мови займаються такі вчені: І. Климець, Р. Мельник, А. Милянник («Інтернет тестування з української мови») [12], Л. Плетньова («Типи тестів з української мови») [24], О. Кучерук («Методи навчання української мови в загальноосвітній школі») [13].

Можливість використання методу дискусії, як свідчить наше дослідження, для підсумкового контролю компетентності українського мовлення учнів основної школи академічного рівня має логічне підґрунтя, завдяки працям О. Андрієць «Шкільна дискусія як засіб розвитку дискурсивного мовлення учнів в умовах профільного навчання» [1], Н. Дика «Дискусія як інтерактивний компонент уроку української мови в старшій школі» [8], К. Гляненко «Методи інтерактивного навчання як засіб формування загальних компетенцій у навчанні мови» [7]. При цьому метод дискусії на контрольному етапі формування комунікативно-стратегічної компетентності з української мови старшокласників є тією частиною загальної проблеми добору ефективних методів мовної освіти молоді, яку необхідно обговорювати, досліджувати й розв'язувати вже сьогодні.

Мета статті. Метою статті є узагальнення результатів застосування методу дискусії на контрольному етапі формування усної комунікативно-стратегічної компетентності школяра. **Завданнями статті** є представлення і осмислення результатів перевірки дослідницьких припущень. Дослідницьке припущення **1** полягало в тому, що дискусія може бути підсумковим методом контролю усномовленнєвих умінь української мови і свідчити про розвиток його комунікативно-стратегічної компетентності. Дослідницьке припущення **2** було сформульоване таким чином: внаслідок проведення навчальної дискусії можна розраховувати на високий результат успішності

учнів у засвоєнні певних тем з української мови у старшій школі і розвитку українського мовлення в 10 класі шкіл академічного рівня.

Виклад основного матеріалу. Засадами нашого дослідження є інтерактивний характер навчальної дискусії, її ознаки як методу навчання та її потенціал як методу контролю української мовленнєвої компетентності старшокласників. Передбачаємо, що в дискусії учень здатний максимально проявити власні здібності, обмінюючись інформацією, втіленою в процесі мовлення [25]. Вчитель при цьому є не єдиним джерелом інформації, а старшокласники демонструють «співучасть» у навчальній діяльності: вдосконалюють вміння українського мовлення, демонструють критичне мислення та аргументацію, а тому разом з учителем мають змогу сформулювати комунікативно-стратегічну компетентність. У нашому дослідженні дискусію представлено як метод перевірки української мовленнєвої компетентності, при тому, що деякі дослідники розглядають її як навчально-організаційну форму.

Учасниками стали учні 10 класу академічного рівня (20 осіб) школи № 176 м. Києва з поглибленим вивченням іспанської мови як іноземної та вчителі (3 особи) української мови та літератури, які виконували асистентську функцію у проведенні експерименту та обговорювали його результати з автором.

Контроль мовленнєвої компетентності старшокласників відповідає вимогам навчальних програм за мовною і мовленнєвою змістовою лінією [26]. Внаслідок аналізу програмних документів з української мови для перевірки мовлення методом дискусії учнів 10 класу, було визначено коло уроків з тем: Лексикологія. Лексичне значення слова. Багатозначні й однозначні слова. Шляхи збагачення лексики української мови. Синоніми, омоніми, антоніми, пароніми. Синонімічне багатство мови. Лексична сполучуваність. Складні випадки слововживання. Фразеологізми в мовленні.

Були поставлені завдання: 1) перевірити методом дискусії мовленнєві вміння і навички та мов-

Таблиця 1

Мовленнєва змістова лінія програми 10 класу

Зміст навчання	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ І СТИЛІСТИКА Культура мовлення і стилістика. Норми сучасної української літературної мови</p> <p>Практична риторика Риторика як наука про переконливе, впливове й ефективне мовлення. Публічний виступ. Види підготовки публічного виступу: систематична підготовка й підготовка до конкретного виступу. Етапи підготовки промови: вибір теми, цільова настанова, моделювання аудиторії, добір і систематизація матеріалу, написання, редагування й запам'ятовування тексту, тренувальне виголошення. Складники успішного виступу. Імідж оратора.</p> <p>Створення власного мовлення Говоріння Монологічне мовлення. Види робіт: Виступ під час дискусії (підготовлений і непідготовлений) на суспільну або морально-етичну теми. Доповідь на науково-популярну або морально-етичну тему. Діалогічне мовлення. Види робіт: Діалог, складений відповідно до ситуації мовлення. Діалог-обмін думками, враженнями. Обговорення самостійно вибраної теми.</p>	<p>Учень: визначає, які особливості мовлення вивчає стилістика, а які – культура мовлення. усвідомлює суть норм літературної мови; Знає відомості про риторичку як науку, суть поняття «публічний виступ»; усвідомлює роль риторички в самореалізації особистості; знає види й етапи підготовки і складники публічного виступу; розуміє суть кожного етапу підготовки; уміє визначати тему й формулювати назву виступу; формулює мету виступу; уміє моделювати аудиторію; здійснює систематичну підготовку до висловлень й підготовку до конкретного виступу; готує текст виступу: добирає мовний матеріал, розташовує його в певній послідовності; проголошує промову, слідкує за реакцією слухачів, коригує виступ у разі потреби. сприймає усне мовлення за допомогою слуху; складає план почутого, тези, робить тематичні виписки, визначає стиль, тип, жанр мовлення. Створює власні діалогічні й монологічні висловлення відповідно до прийнятих вимог, аналізує, удосконалює власне мовлення; готує й виголошує виступи, добираючи мовні засоби; коригує усні виступи залежно від реакції аудиторії.</p>

Мовна змістова лінія

Зміст навчання	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>УЗАГАЛЬНЕННЯ І СИСТЕМАТИЗАЦІЯ НАЙВАЖЛИВШИХ ВІДОМОСТЕЙ З ОРФОЕПІЇ, ФОНЕТИКИ, ЛЕКСИКОЛОГІЇ, ФРАЗЕОЛОГІЇ, БУДОВИ СЛОВА, СЛОВОТВОРУ, МОРФОЛОГІЇ, СТИЛІСТИКИ Лексикологія. Лексичне значення слова. Багатозначні й однозначні слова. Шляхи збагачення лексики української мови. Синоніми, омоніми, антоніми, пароніми. Синонімічне багатство мови. Лексична сполучуваність. Складні випадки слововживання. Фразеологізми в мовленні.</p>	<p>Учень: усвідомлює важливість повноцінного функціонування української мови. використовує засоби милозвучності; володіє правилами української літературної вимови, правопису; користується орфоепічним, орфографічним, тлумачним словниками, словником іншомовних слів, словником синонімів; визначає способи творення слів; доречно використовує в мовленні лексичні й фразеологічні одиниці; користується довідковою літературою й лексикографічними виданнями, електронними словниками, мережею Інтернет; правильно й комунікативно доцільно використовує в мовленні різні частини мови, дотримується норм літературної мови.</p>

ні знання, вміння старшокласників. 2) з'ясувати ефективність дискусії для розвитку українського мовлення учнів загальноосвітніх шкіл. 3) навчити учнів основної школи користуватися знаннями, що були отримані протягом вивчення програмних тем. З тем програми (табл. 1) обрано такі мовленнєві вміння і мовні знання для перевірки (табл. 2).

Таблиця 2

Мовленнєві вміння та мовні знання, перевірені в навчальній дискусії

Мовленнєві вміння	Мовний матеріал
Згідно з тем таблиці 1: 1. Риторика як наука про переконливе, впливове й ефективне мовлення. 2. Виступ під час дискусії (підготовлений і не підготовлений) на суспільну або морально-етичну теми. 3. Учні мають вміти заперечити або підтвердити, розвинути власну думку, критично переосмислити почуте і лаконічно висловитися.	4. Лексикологія. Лексичне значення слова. Багатозначні й однозначні слова. 5. Синоніми. 6. Фразеологізми.

Питання для обговорення в дискусії було поєднано з навчальним матеріалом, який учні засвоюють на уроках з української та іспанської мови, та з урахуванням специфіки навчання в школі з вивченням іспанської мови (уроків з української мови – 4 на тиждень, уроків з іспанської мови – 5 на тиждень) Тому навчальний матеріал охоплював наочні опори – картини Тараса Шевченка «Козацький бенкет» та Пабло Пікассо «Герніка» (рис. 1).

У процесі дослідження було організовано етапи перевірки усномовленнєвої компетентності учнів методом дискусії. Перевірка усного мовлення, за припущенням автора, повинна свідчити про сформованість комунікативно-стратегічної компетентності старшокласників.

Етапи застосування дискусії як методу контролю мовленнєвої компетентності учнів

Етап 1: Учні були поділені на 2 команди, що склалися з 10 осіб; вони мали капітана, який задалегідь отримав інструкції від модератора.

Етап 2: Запропоновано 3 дискусивні питання, які обговорюватимуть обидві команди протягом 10 хвилин кожне.

Питання

1. Тарас Шевченко не мав справжнього таланту, лише вдачу.

2. Картини Шевченка та Пікассо демонструють одні й ті самі художні ідеї.

3. Герніка – це малюнок першокласника, а не генія.

Етап 3: вимоги, які викладач-модератор ставить до учнів: заперечте, розв'яжіть думку, підтвердьте, хто не погоджується, обґрунтуйте.

Етап 4: Викладач і української мови-асистенти автора (модератора) оцінюють усне мовлення за критеріями і **12 бальною шкалою:**

- використання мовного матеріалу (табл. 2) (3 бали);

- застосування мовленнєвих умінь (табл. 2) (3 бали);

- виконання вимог модератора (етап 3) (3 бали);

- активної «співучасті» учнів у розвитку власної мовленнєвої компетентності з української мови (за персональною активністю в дискусії) (3 бали).

Етап 5. Для додаткового контролю результатів засвоєння мовного матеріалу було запропоновано ще й писемну форму домашньої роботи у жанрі роздуму «Як дискусія про геніїв двох народів удосконалила моє усне мовлення?».

Під час проведення уроку-дискусії, вчителі-методисти отримали хендаут (табл. 3), у якому визначено об'єкти оцінювання які свідчать про сформованість комунікативно-стратегічної компетентності учня.

Таблиця 3

Приклад категорій оцінювання учнів основної школи

Прізвище учня	Аргументованість та лаконічність	Використання мовних одиниць та застосування мовленнєвих умінь	Виконання вимог модератора	Активність

Застосування методу дискусії таким чином забезпечувало співучасть учнів у процесі розвитку його усномовленнєвих умінь і сприяло формуванню комунікативно-стратегічної компетентності в мовних стратегіях інформування, переконання, обміну враженнями.

Результати дослідження. Після проведення уроку-дискусії можна розраховувати на високий результат успішності учнів у засвоєнні заданих тем (табл. 2) з української мови у старшій школі і розвитку українського мовлення в учнів основної школи академічного рівня. Більшість учнів (15 з 20), згідно з результатами (рис. 2) успішно пройшли цей етап підсумкового контролю, інші

Рис. 1. Полотна Тараса Шевченка «Козацький бенкет» та Пабло Пікассо «Герніка»

мали менше балів, але засвоїли тему і отримали поради від вчителя-модератора та вчителів-асистентів. Вчителі-методисти, що були запрошені аби спостерігати та оцінювати роботу на уроці, помітили, що навіть не досить активні учні, які зазвичай показують середній результат, були дуже зацікавлені і брали активну участь. В есе для додаткового контролю (етап 5) учні зазначили, що метод дискусії допоміг їм не тільки вмільо висловитися, а й на базі почутих думок, критичних висловлювань колег, зробити висновки, які поглибили їх розуміння з програмних тем (табл. 2).

Рис. 2. Діаграма результатів отриманих балів у відсотках

Джерело: розробка автора

Крім того, було проведено опитування учнів для самооцінки розвитку мовлення за комунікативними стратегіями: інформування, переконання, обміну враженнями. Усі учні засвідчили позитивний вплив дискусії на розвиток комунікативно-стратегічних умінь з української мови.

Висновки і пропозиції. Вплив дискусії на формування комунікативно-стратегічної компетентності учнів відбувається шляхом формування усномовленевих умінь старшокласників. Результати дослідження з використання дискусії як методу підсумкового контролю українських усних мовленевих умінь старшокласників (10 класу) НВК № 176 засвідчили ефективність методу дискусії і активну співучасть учнів у розвитку українського усного мовлення. Такі результати дають нам право стверджувати, що формування української комунікативно-стратегічної компетентності в середній школі повинно здійснюватися із застосуванням дискусії для навчання і підсумкового контролю. Завдяки системному застосуванню цього методу можливо послідовно розвивати стратегічні вміння учнів переконувати, інформувати, обмінюватися враженнями, використовуючи навчальний матеріал згідно з навчальною програмою в середній школі. Учителі відзначають велику частку самостійності учнів в організації навчання українського мовлення, якщо його перевірка провадиться методом дискусії. Крім того, дискусія як метод підсумкового контролю відповідає європейським тенденціям в освіті і задовольняє запит українського школяра у спілкуванні рідною мовою для розвитку критичного мислення, обміну думками, враженнями, громадянськими поглядами зі співрозмовником.

Перспективою дослідження є використання дискусії як методу навчання окремих мовленевих стратегій, зокрема стратегії переконання, інформування, обміну враженнями. Дискусія може бути виражена для навчання старшокласників українського полілогу з використанням творів української літератури (полілог у сцені суду з роману Ліни Костенко «Маруся Чурай», дискусія героїв комедії М. Куліша «Мина Мазайло», О. Довженко «Зачарована Десна» (діалоги героїв).

Список літератури:

1. Андриєць О. Шкільна дискусія як засіб розвитку дискурсного мовлення учнів в умовах профільного навчання / Андриєць О. // Наукові записки. Філологічні студії. – 2012. – № 31. – С. 50.
2. Бабанский Ю.К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса / Бабанский Ю.К. // Педагогика. – 1982. – С. 191.
3. Бакум З. Навчання української мови в старшій школі: реалії та перспективи // Рідна школа. – 2010. – № 7-8. – С. 57-60.
4. Белянин В.П. Психолінгвістика: Учебник. – 2-е изд. // Флинта: Московский психолого-социальный институт. – 2004. – С. 232.
5. Біляев О.М., Конопленц Є.Г. Олійник Іван Степанович // Українська мова: енциклопедія // Українська енциклопедія. – 2000. – ISBN 966-7492-07-9.
6. Гвоздяк О.М., Долгош К.І. Використання інтерактивних технологій у підготовці майбутніх соціальних працівників / І.М. Богданова // Вісник Національної академії Державної прикорд. служби України. Педагогічні науки. – 2012. – № 3. – С. 15-20.
7. Гляненко К. Методи інтерактивного навчання як засіб формування загальних компетенцій у навчанні мови / Гляненко К. // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – 2014. – № 48. – С. 89-94.
8. Дика Н. Дискусія як інтерактивний компонент уроку української мови в старшій школі / Дика Н. // Освіта. – 2014 – С. 40.
9. Караман С.О. Методика навчання української мови в гімназії: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти // Ленвіт. – 2000. – С. 45.
10. Караулов Ю.Н. Что такое «языковая личность»? // Этническое и языковое самосознание // 1995. – С. 24-38.
11. Кларин М.В. Интерактивное обучение – инструмент освоения нового опыта / М.В. Кларин // Педагогика. – 2000. – № 7. – С. 12-18.
12. Климець І., Мельник Р., Милян А. Інтернет тестування з української мови / Климець І., Мельник Р., Милян А. // Диво. – 2011. – С. 10-15.
13. Кучерук О.А. Методика навчання української мови: запитання, відповіді: метод. посіб. для студ.-філолог. вищ. пед. навч. закл. / Г.В. Грибан, О.А. Кучерук, Л.С. Шевцова // ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – С. 156.
14. Леонтьев А.А. Язык, речь, речевая деятельность // Просвещение. – 1969. – С. 212.
15. Леонтьев А.Н. Деятельность, сознание, личность // Просвещение. – 1975. – С. 35.

16. Лихачев Б.Т. Педагогика: Курс лекций / Учеб. пособие для студентов педагог, учеб. заведений и слушателей ИПК и ФПК. – 4-е изд., перераб. и доп. // Юрайт. – 2001. – С. 607.
17. Любашенко О.В. Лінгводидактичні стратегії: проектування процесу навчання української мови у вищій школі: монографія / Олеся Вадимівна Любашенко // ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф». – 2007. – С. 296.
18. Муравська С.М. Дискусія як один із інтерактивних методів навчання англійського мовлення майбутніх авіафахівців // Філологічні студії. – № 16. – Кривий ріг. – 2017.
19. Оконь В. Введение в общую дидактику // Пер. с польского. – 1990. – С. 383.
20. Олійник І.С., Іваненко В.К., Рожило Л.П., Скорик О.С. Методика викладання української мови в середній школі // Вища школа. – 1979. – С. 311.
21. Онищук В. Типы, структура и методика урока в школе // 1973. – С. 54.
22. Онищук В.О. Дидактичні умови усвідомлення учнями навчального матеріалу // Рад. Школа. – 1964. – С. 168.
23. Пентиліук М.І. Практикум з методики навчання української мови в середніх навчальних закладах: модульний курс: Посібник для студентів пед.університетів та інститутів // Ленвіт. – 2011. – С. 366.
24. Плетньова Л. Типи тестів з української мови // Українська мова і література в школі. – 2002. – № 8. – С. 80.
25. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук. метод. посібник // А. С. К. – 2003. – С. 192.
26. Програма з української мови для учнів 10-11 класів (академічний рівень). МОН України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/ukr-m-ak.pdf>.
27. Савченко О.Я. Барвистий клубок: Дивись, міркуй, відповідай: Навчання і розваги: навч. посіб. / О.Я. Савченко // Генеза. – 1995. – С. 112.
28. Смирнов С.А. Педагогические теории, системы, технологи: [учеб. пособие для студентов сред. пед. учеб. заведений] / С.А. Смирнов // Издательский центр «Академия». – 1998. – С. 512.
29. Яворовська Л.М., Філоненко Г.С. Фактори становлення психологічного благополуччя особистості / Л.М. Яворовська, Г.С. Філоненко // Наука і світ. – 2014. – № 12. – С. 216-220.
30. Alonso M., Prieto R. Embarque // Edelsa. – 2016. – С. 1-150.
31. Baulenas N.S., Peris E.M. Gente hoy // Difusión. – 2014. – С. 1-200.
32. Philip Kerr & Ceri Jones. Straightforward / Philip Kerr, Ceri Jones // Macmillan. – 2015. – Second Edition. – С. 1-200.

Попова Е.В.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко

КОНТРОЛЬ УКРАИНСКОЙ УСТНОЙ ЯЗЫКОВОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧЕНИКОВ СТАРШЕЙ ШКОЛЫ МЕТОДОМ УЧЕБНОЙ ДИСКУССИИ

Аннотация

В статье обоснована целесообразность применения метода дискуссии как эффективного средства итогового контроля на уроках украинского языка. Разработано и экспериментально подтверждено контрольную стратегию с применением метода дискуссий, которая внедрена в учебный процесс старшей школы академического типа. Предложено к обсуждению вопроса использования метода дискуссии на этапе итогового контроля в украинском школьной практике.

Ключевые слова: метод дискуссии, итоговый контроль, коммуникативно-стратегическая компетентность, соучастие ученика в обучении.

Popova O.V.

Taras Shevchenko National University of Kyiv

ASSESSING UKRAINIAN SPEECH COMPETENCE OF THE SECONDARY SCHOOL STUDENTS THROUGH DISCUSSION METHOD

Summary

The article substantiates the expediency of using the method of discussion as an effective means of final control in the lessons of the Ukrainian language. The control strategy was developed and experimentally confirmed using the method of discussions, which is introduced into the academic process of the secondary school of the academic type. It was proposed to discuss the use of the method of discussion at the stage of final control in Ukrainian school practice.

Keywords: method of discussion, final control, communicative and strategic competence, student complicity in training.